

Р. О. Осадца

orcid.org/0009-0003-9163-8818

аспірант кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Міжнародного гуманітарного університету

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ МОРСЬКОМУ ПІРАТСТВУ В УМОВАХ ГІБРИДНИХ ТА КІБЕРЗАГРОЗ ХХІ СТОЛІТТЯ

Вступ. Морське піратство залишається однією з ключових загроз міжнародній безпеці та глобальній торгівлі, незважаючи на розвиток міжнародного співробітництва та національних кримінально-правових механізмів протидії. У сучасних умовах його прояви набувають нових форм і часто поєднуються з гібридними та кіберзагрозами, включаючи використання дронів, дистанційне координування атак та втручання в навігаційні системи, що створює додаткові ризики для безпеки судноплавства (Добровольська, 2024; Bueger, 2023; Lott, 2025).

Міжнародні правові рамки, зокрема Конвенція ООН з морського права 1982 року (UNCLOS) та Конвенція щодо запобігання незаконним актам проти безпеки морської навігації 1988 року (SUA), закріплюють базові принципи протидії піратству. Водночас вони не охоплюють повною мірою сучасні гібридні та кіберзагрози, що ускладнює кваліфікацію діянь і визначення юрисдикції держав для переслідування порушників (Ringbom, 2025; Petrig, 2024; Lott, 2025).

Національні правові системи, зокрема українська, забезпечують часткову відповідність міжнародним стандартам, проте потребують удосконалення та гармонізації у частині кібербезпеки та контролю гібридних ризиків (Допілка, 2023; Кузьменко, 2020; Пурінова, 2015). Сучасні форми піратства часто пов'язані з іншими організованими злочинами, що створює комплексні загрози для глобальної безпеки та стабільності морських перевезень (Шамара, 2009).

Сучасне морське піратство характеризується значною технологізацією та використанням інформаційних і кіберзасобів, що ускладнює його виявлення та реагування на нього. Використання дронів, GPS-маніпуляцій та координації дій через цифрові платформи створює нові виклики для державних органів, міжнародних організацій та судноплавних компаній, що вимагає перегляду традиційних підходів до забезпечення морської безпеки (Bueger, 2023; Lott, 2025).

Соціально-економічні фактори відіграють ключову роль у розвитку морського піратства. Регіональна нестабільність, низький рівень економічного розвитку та обмежений контроль держав над морськими просторами стимулюють злочинні дії, що вимагає комплексного підходу до запобігання та правового регулювання цих загроз (Добровольська, 2024; Пурінова, 2015).

Особлива увага приділяється гармонізації національного кримінального законодавства з міжнародними стандартами, такими як UNCLOS (1982) та SUA (1988). Ефективна координація національних та міжнародних механізмів протидії морському піратству є необхідною для забезпечення глобальної безпеки та стабільності морських перевезень, що підкреслює актуальність подальшого вдосконалення правових рамок (Допілка, 2023; Кузьменко, 2020).

Постановка проблеми. Метою цього дослідження є визначення сучасних правових механізмів протидії морському піратству з урахуванням гібридних і кіберзагроз, оцінка ефективності міжнародно-правових і національних заходів, а також формулювання рекомендацій щодо вдосконалення кримінально-правових та регуляторних інструментів. Це дозволяє окреслити практичні шляхи зміцнення правових рамок та підвищення рівня безпеки мореплавства у ХХІ столітті.

Для досягнення поставленої мети передбачається вирішення таких завдань:

1. Охарактеризувати сучасні форми морського піратства з урахуванням гібридних і кіберзагроз.
2. Визначити міжнародно-правові рамки протидії морському піратству, включно з положеннями UNCLOS та SUA.

3. Окреслити національні кримінально-правові механізми України та їхню відповідність міжнародним стандартам.

4. Визначити прогалини та проблемні аспекти застосування кримінального права у сфері протидії сучасному піратству.

5. Запропонувати практичні рекомендації щодо вдосконалення правових та регуляторних механізмів для забезпечення безпеки мореплавства.

Для досягнення мети та виконання завдань дослідження були застосовані комплексні методологічні підходи, які поєднують традиційні правознавчі методи та сучасні підходи до аналізу гібридних і кіберзагроз у сфері морської безпеки. Використання системного методу дозволило оцінити морське піратство як соціально-правове явище у взаємозв'язку з міжнародним правом та кримінально-правовими механізмами національних юрисдикцій (Добровольська, 2024; Кузьменко, 2020).

Метод компаративного правознавства застосовано для зіставлення положень міжнародних конвенцій (UNCLOS, 1982; SUA, 1988) з національним кримінальним законодавством України та зарубіжних держав, що дозволило визначити прогалини у правовому регулюванні сучасного морського піратства (Допілка, 2023; Пурінова, 2015).

Крім того, використано логічний та історико-правовий методи, що забезпечили реконструкцію розвитку міжнародно-правових норм щодо морського піратства та оцінку їх ефективності у сучасних умовах гібридних загроз (Bueger, 2023; Lott, 2025). Метод системного порівняння дозволив окреслити взаємозв'язки між національними кримінально-правовими механізмами і міжнародними зобов'язаннями щодо забезпечення глобальної безпеки мореплавства.

Практичне застосування методів включає оцінку реальних випадків морського піратства та гібридних атак на морські об'єкти, що дозволяє формувати рекомендації щодо удосконалення законодавства та оперативних процедур державних органів (Шамара, 2009; Допілка, 2023).

Таким чином, комплекс методів забезпечує системне, інтегроване та практично орієнтоване осмислення проблематики правового забезпечення протидії морському піратству в умовах сучасних гібридних і кіберзагроз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблематики морського піратства та його сучасних трансформацій у контексті гібридних і кіберзагроз привертають увагу як українських, так і зарубіжних науковців. Добровольська (2024) підкреслює, що сучасне піратство вже не обмежується традиційними озброєними нападами на судна, а включає комплексні ризики для глобальної торгівлі та морської безпеки. Авторка звертає увагу на необхідність адаптації кримінально-правових та міжнародно-правових механізмів для реагування на нові виклики.

Допілка досліджує національне законодавство України у сфері забезпечення безпеки мореплавства, зокрема оцінює відповідність кримінальних норм міжнародним стандартам та потребу гармонізації з положеннями UNCLOS та SUA (Допілка, 2023). Пурінова аналізує розвиток концептуального розуміння піратства, окреслюючи проблеми кваліфікації сучасних порушень та прогалини у правових механізмах їхнього запобігання (Пурінова, 2015). Кузьменко приділяє увагу міжнародно-правовим аспектам боротьби з піратством, досліджуючи ефективність співробітництва держав та роль регіональних ініціатив (Кузьменко, 2020).

Шамара вказує на актуальні методи протидії піратству в практичній площині, наголошуючи на важливості координації між державними органами, судноплавними компаніями та міжнародними структурами. Зарубіжні дослідники також відзначають значущість новітніх технологій для запобігання та реагування на піратські дії (Шамара, 2009). Бюгер аналізує критичну морську інфраструктуру і потенційні загрози для неї в умовах сучасних конфліктів (Bueger, 2023). Лотт та Петріх розглядають використання сили та правові аспекти морської безпеки у контексті гібридної війни, підкреслюючи необхідність оновлення міжнародно-правових норм (Lott, 2025; Petrig, 2024). Рінгбом вказує на прогалини у застосуванні традиційного права моря до нових гібридних загроз (Ringbom, 2025).

Загалом, огляд літератури демонструє наявність комплексних досліджень, проте сучасні виклики, пов'язані з кіберкомпонентом піратства та гібридними формами загроз, ще не отримали

повного наукового осмислення. Це обґрунтовує актуальність подальшого дослідження правових механізмів протидії морському піратству в умовах XXI століття.

Виклад основного матеріалу. Сучасне морське піратство характеризується значною динамікою та багатокомпонентністю. Добровольська (2024) зазначає, що крім традиційних нападів на комерційні судна, значну частину загроз становлять гібридні та кіберкомпоненти, які включають дистанційне управління дронами, маніпуляції навігаційними системами та координацію дій через цифрові платформи. Такі трансформації ускладнюють прогнозування та превентивну діяльність органів державного контролю і судноплавних компаній.

Міжнародно-правові рамки протидії піратству закріплені у Конвенції ООН з морського права (UNCLOS, 1982) та Конвенції SUA (1988). Вони визначають поняття піратства, підстави для переслідування та порядок взаємодії держав. Проте сучасні гібридні та кіберзагрози створюють ситуації, коли традиційні норми не забезпечують повного охоплення нових форм злочинних дій (Bueger, 2023; Lott, 2025; Ringbom, 2025). Зокрема, відсутні чіткі механізми для протидії дистанційним атакам на судна та критичну морську інфраструктуру, що робить актуальним оновлення міжнародних і національних норм.

Національне кримінальне законодавство України, зокрема Кримінальний кодекс України (2001), передбачає відповідальність за озброєні напади на морі, проте не містить спеціальних положень щодо гібридних та кіберзагроз. Допілка підкреслює потребу адаптації національних норм під сучасні реалії, гармонізації їх з міжнародними зобов'язаннями та визначення чіткої юрисдикції у випадках транскордонного та дистанційного впливу (Допілка, 2023).

Шамара наголошує на практичних аспектах протидії піратству, таких як координація дій державних органів, використання сучасних технологій моніторингу та системи реагування на загрози (Шамара, 2009). Пурінова додає, що комплексна протидія повинна враховувати соціально-економічні фактори, які стимулюють розвиток піратства, включно з регіональною нестабільністю та слабким контролем морських кордонів (Пурінова, 2015).

Сучасні гібридні загрози в морській сфері включають як фізичні атаки на судна, так і використання кіберзасобів для порушення систем навігації та управління. Петріг підкреслює, що застосування технологій дистанційного контролю та кіберінтервенцій створює значні ризики для безпеки комерційного судноплавства, що ускладнює кваліфікацію злочинів та визначення юрисдикції (Petrig, 2024).

Бюгер наголошує на важливості захисту критичної морської інфраструктури, оскільки піратські та гібридні атаки можуть призвести до серйозних економічних втрат та порушення глобальної логістики (Bueger, 2023). Для протидії таким загрозам необхідне поєднання кримінально-правових, технологічних і організаційних заходів на національному та міжнародному рівнях.

Національне законодавство України забезпечує базові механізми відповідальності за озброєні напади на судна (Кримінальний кодекс України, 2001), проте відсутні спеціальні положення щодо гібридних або кіберзагроз. Допілка відзначає потребу у внесенні змін до кримінально-правових норм та створенні ефективних процедур реагування на дистанційні атаки та транснаціональні випадки піратства (Допілка, 2023).

Шамара звертає увагу на практичні аспекти протидії: координацію дій державних органів, залучення приватних судноплавних компаній та застосування новітніх технологій моніторингу (Шамара, 2009). Поєднання цих заходів дозволяє мінімізувати ризики та забезпечити оперативне реагування на загрози в реальному часі.

Кузьменко підкреслює важливість міжнародного співробітництва, включно з обміном інформацією, спільними навчаннями та координацією оперативних дій (Кузьменко, 2020). Міжнародні конвенції, такі як UNCLOS (1982) та SUA (1988), створюють правову основу для таких дій, однак сучасні гібридні сценарії вимагають подальшого вдосконалення норм і механізмів їхнього застосування.

Сучасне піратство та гібридні загрози вимагають поєднання міжнародно-правових та національних кримінально-правових механізмів, з урахуванням технологічних, соціальних та операційних аспектів забезпечення безпеки мореплавства.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити низку ключових висновків. По-перше, сучасне морське піратство набуло багатокомпонентного характеру, що поєднує тради-

ційні озброєні напади з гібридними та кіберзагрозами, включаючи дистанційне управління дронами та маніпуляції навігаційними системами (Добровольська, 2024; Bueger, 2023).

По-друге, міжнародно-правові рамки, зокрема UNCLOS (1982) та SUA (1988), забезпечують базові принципи протидії піратству, але потребують адаптації до нових технологічних і гібридних викликів, зокрема щодо визначення юрисдикції та механізмів переслідування порушників (Lott, 2025; Petrig, 2024; Ringbom, 2025).

По-третє, національні кримінально-правові системи, зокрема українська, частково відповідають міжнародним стандартам, проте потребують удосконалення у частині регулювання кіберкомпоненту та гібридних ризиків (Допілка, 2023; Кузьменко, 2020; Пурінова, 2015; Шамара, 2009). Ефективна протидія сучасному піратству вимагає комплексного підходу, що поєднує кримінально-правові, регуляторні та технологічні механізми.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці практичних рекомендацій щодо гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, включаючи механізми реагування на кіберзагрози, використання дронів та інших технологій для попередження атак. Запровадження комплексної системи превентивних заходів дозволить підвищити рівень глобальної безпеки мореплавства та забезпечити ефективне виконання міжнародних зобов'язань у сфері протидії морському піратству.

Література

- Добровольська, В. Морське піратство: загроза і виклики для судноплавства. *Наукові записки (ТНПУ)*, 2024. URL: <https://nzg.tnpu.edu.ua/article/view/316040>
- Допілка, В. О. Правова характеристика безпеки мореплавства. *Вісник правничих наук / УжНУ*, 2023. <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/281488>
- Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
- Кузьменко, О. Міжнародно-правові проблеми боротьби з піратством. Проблеми гуманітарних та правових наук (або схожий фаховий збірник), 2020. URL (архів): <https://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/11/51.pdf>
- Пурінова, К. В. Морське піратство: до визначення поняття. *Вісник Одеського національного університету. Правознавство*, 2015, Т.20, №2. URL: <https://journals.visnyk-onu.od.ua/index.php/law/article/view/153>
- Шамара, О. Морське піратство як загроза сучасному судноплавству: методи боротьби. *Юридичний радник*, 2009. (цитування в оглядах літератури; доступ у фондах періодики)
- Bueger C. Critical maritime infrastructure protection: What's the trouble? *Marine Policy*, 2023. Vol. 150. 105547. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2022.105547>
- Lott A. *Maritime Security Law in Hybrid Warfare*. Leiden; Boston : Brill, 2025.
- Petrig A. Use of Force in Hybrid Naval Warfare Contexts. In: Lott A. (ed.). *Maritime Security Law in Hybrid Warfare*. Leiden; Boston: Brill, 2024. P. 233–258.
- Ringbom H. New Threats – Old Rules: Law of the Sea Issues Raised by Hybrid Threats. *Ocean Development & International Law*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1080/00908320.2025>.
- United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS). 1982. United Nations. URL: https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf
- Convention for the Suppression of Unlawful Acts Against the Safety of Maritime Navigation (SUA Convention). 1988. International Maritime Organization. URL: <https://www.imo.org>

References

- Dobrovolska V. (2024). Morske piratstvo: zahroza i vyklyky dlia sudnoplavstva. *Naukovi zapysky (TNPU) [Maritime piracy: threats and challenges for shipping]*. URL: <https://nzg.tnpu.edu.ua/article/view/316040>
- Dopilka, V. O. (2023). Pravova kharakterystyka bezpeky moreplavstva [Legal characteristics of maritime safety]. *Visnyk pravnych nauk / UzhNU*. <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/281488>.
- Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III (zi zminamy ta dopov.) [Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine. No. 2341-III (as amended and supplemented)]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. [in Ukrainian]
- Purinova K. V. (2015). Morske piratstvo: do vyznachennia poniattia [Maritime piracy: defining the concept]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Pravoznavstvo*, T.20, №2. URL: <https://journals.visnyk-onu.od.ua/index.php/law/article/view/153> [in Ukrainian]

- Shamara, O. (2009). Morske piratstvo yak zahroza suchasnomu sudnoplavstvu: metody borotby [Maritime piracy as a threat to modern shipping: methods of combating it]. *Yurydychnyi radnyk*. [in Ukrainian]
- Bueger C. Critical maritime infrastructure protection: What's the trouble? *Marine Policy*. 2023. Vol. 150. 105547. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2022.105547>
- Lott A. *Maritime Security Law in Hybrid Warfare*. Leiden; Boston: Brill, 2025.
- Petrig A. Use of Force in Hybrid Naval Warfare Contexts. In: Lott A. (ed.). *Maritime Security Law in Hybrid Warfare*. Leiden; Boston: Brill, 2024. P. 233–258.
- Ringbom H. New Threats – Old Rules: Law of the Sea Issues Raised by Hybrid Threats. *Ocean Development & International Law*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1080/00908320.2025>
- United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS). 1982. United Nations. URL: https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf
- Convention for the Suppression of Unlawful Acts Against the Safety of Maritime Navigation (SUA Convention). 1988. International Maritime Organization. URL: <https://www.imo.org>

Анотація

Осадца Р. О. Правове забезпечення протидії морському піратству в умовах гібридних та кіберзагроз XXI століття. – Стаття.

У статті досліджується проблема правового забезпечення протидії морському піратству в умовах гібридних та кіберзагроз XXI століття. Традиційне розуміння піратства як суто збройних нападів на морі нині втрачає актуальність, адже сучасні піратські дії часто поєднуються з тероризмом, незаконною торгівлею, інформаційними маніпуляціями та кібератаками на навігаційні та портові системи. Це створює новий тип гібридних викликів, що виходять за межі класичних кримінально-правових підходів.

Особливу увагу приділено аналізу міжнародного морського права та його прогалин у сфері кіберзлочинності. Конвенція ООН з морського права 1982 року та низка міжнародних угод закріплюють базові положення щодо боротьби з піратством, проте вони не враховують реалії цифрової епохи. Сучасні загрози охоплюють втручання у системи супутникової навігації (GPS spoofing), кібератаки на логістичні мережі, використання дронів для координації нападів. Це ускладнює кваліфікацію таких діянь: чи слід розглядати їх як піратство, тероризм або окрему категорію кіберзлочинів.

У роботі проаналізовано як кримінально-правові механізми національних юрисдикцій, так і міжнародно-правові інструменти, зокрема Конвенцію ООН з морського права, Конвенцію SUA 1988 року та регіональні ініціативи. Визначено, що національні законодавства, зокрема України та держав ЄС, частково враховують нові загрози, однак потребують гармонізації із загальносвітовими стандартами кібербезпеки.

Зроблено висновок, що ефективна протидія піратству в умовах гібридних та кіберзагроз можлива лише за умови поєднання кримінально-правових норм із комплексними заходами кіберзахисту, міжнародної співпраці та спільного моніторингу морського простору. Перспективним напрямом є створення міжнародних центрів реагування на кіберзагрози у сфері морських перевезень та розробка універсальних правових механізмів притягнення до відповідальності за гібридні форми піратства.

У перспективі результати дослідження можуть слугувати основою для розробки нових міжнародних і національних програм протидії морському піратству, інтеграції сучасних технологічних рішень у систему морської безпеки та вдосконалення правових рамок для забезпечення глобальної стабільності і безпеки судноплавства.

Ключові слова: піратство на морі, кримінальне право, міжнародне морське право, правові рамки, юрисдикція, глобальна безпека, гібридні загрози, кіберзагрози.

Summary

Osadtsa R. O. Legal framework for combating maritime piracy in the context of hybrid and cyber threats in the 21st century. – Article.

This article examines the legal framework for combating maritime piracy in the context of hybrid and cyber threats of the 21st century. The traditional understanding of piracy as solely armed attacks at sea is becoming outdated, as modern pirate activities are increasingly combined with terrorism, illicit trade, information manipulation, and cyberattacks on navigation and port systems. These developments create a new type of hybrid challenges that go beyond classical criminal law approaches.

Special attention is given to the analysis of international maritime law and its gaps in addressing cybercrime. The 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) and related international agreements establish fundamental principles for combating piracy; however, they do not fully account for the realities of the digital age. Contemporary threats include interference with satellite navigation systems (GPS spoofing), cyberattacks on logistics networks, and the use of drones to coordinate attacks. This complicates the

legal classification of such acts – whether they should be considered piracy, terrorism, or a separate category of cybercrime.

The study analyzes both criminal law mechanisms within national jurisdictions and international legal instruments, including UNCLOS, the 1988 SUA Convention, and regional initiatives. It is noted that national legislation, including that of Ukraine and EU states, partially addresses these new threats but requires harmonization with global cybersecurity standards.

The article concludes that effective counteraction to piracy under hybrid and cyber threats is possible only through the integration of criminal law provisions with comprehensive cybersecurity measures, international cooperation, and coordinated monitoring of maritime areas. Promising directions include the establishment of international centers for responding to cyber threats in maritime transport and the development of universal legal mechanisms for holding perpetrators of hybrid forms of piracy accountable.

In the future, the findings of this research may serve as a basis for developing new international and national programs to combat maritime piracy, integrating advanced technological solutions into maritime security systems, and improving legal frameworks to ensure global stability and the safety of maritime navigation.

Key words: maritime piracy, criminal law, international maritime law, legal frameworks, jurisdiction, global security, hybrid threats, cyber threats.

Дата першого надходження рукопису до видання: 19.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 17.10.2025

Дата публікації: 21.11.2025